

Tomasz Wojciechowski
Wydział Humanistyczny Politechniki Koszalińskiej,
Szkoła Doktorska Politechniki Koszalińskiej
ORCID: ORCID: 0000-0002-0675-4474

Sprawozdanie z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej pł. Władze RP na uchodźstwie i polska emigracja niepodległościowa 1939–1990 – stan badań i postulaty badawcze, 23–24 wrzesień 2024, Mielno

Ogólnopolska konferencja naukowa „Władze RP na uchodźstwie i polska emigracja niepodległościowa 1939-1990 – stan badań i postulaty badawcze” odbywała się w dniach 23 -24 września 2024 roku w Mielnie, skupiając badaczy z całej Polski, zajmujących się problematyką uchodźstwa, emigracji niepodległościowej, jak również organizacji polonijnych w XX wieku.

Jej zakres był bardzo szeroki, biorąc pod uwagę samą tylko cezurę czasową, stąd organizatorzy: Wydział Humanistyczny Politechniki Koszalińskiej oraz Koszalińskie Centrum Badań nad Uchodźstwem i Emigracją, zadecydowali o dwudniowym przebiegu wydarzenia, obejmującym trzy osobne panele tematyczne. Patronaty nad wydarzeniem objęli Adam Rudawski - Wojewoda Zachodniopomorski oraz dr hab. Danuta Zawadzka, prof. PK - JM Rektor Politechniki Koszalińskiej. Konferencja była elementem projektu, realizowanego w ramach programu „Nauka dla Społeczeństwa II“.

Należy podkreślić, że konieczność zorganizowania wyżej wymienionej konferencji postulowały same środowiska badawcze, chcąc dokonać podsumowania oraz usystematyzowania posiadanej wiedzy oraz przygotować pewnego rodzaju konceptualizm pod przyszłe paradygmaty naukowe. Tym bardziej, że badania nad dziejami polskiego wychodźstwa stanowią przedmiot licznych kwerend archiwalno-bibliotecznych i muzealnych w ośrodkach krajowych i zagranicznych. Powstaje szereg publikacji, realizowane są projekty naukowe i cały czas powstają nowe inicjatywy. Rozwijają się ośrodki badawcze i kształtuje percepcja postrzegania zjawiska emigracji czy uchodźstwa. Kolejną placówką na

naukowej mapie Polski związaną z emigracją jest wspomniane Centrum Badań nad Uchodźstwem i Emigracją, funkcjonujące od listopada 2023 roku przy Wydziale Humanistycznym Politechniki Koszalińskiej, które w swym zakresie działalności realizuje także organizację konferencji naukowych i wydarzeń poświęconych Polakom za granicą.

Komitet naukowy konferencji tworzyli: prof. dr hab. Jarosław Kłaczek (UMK Toruń), prof. dr hab. Wiesław Jan Wysocki (UKSW, Instytut Józefa Piłsudskiego w Warszawie), prof. dr hab. Bogusław Polak (WH PK), prof. dr hab. Jacek Knopek (WH PK), prof. dr hab. Czesław Partacz (WH PK), płk dr hab. Juliusz S. TYM (prof. Akademii Sztuki Woj), dr hab. Zbigniew Girzyński, (prof. UMK), dr hab. Joanna Pyłat (prof. WSKZ), dr hab. Waldemar Handke (Instytut im. S. "Grota" Roweckiego w Lesznie), dr hab. Jerzy Grzybowski (prof. UW), dr hab. Zbigniew Werra, (prof. PK), dr hab. Krzysztof Wasilewski (prof. PK), dr hab. Michał Polak (prof. PK) oraz dr hab. Tadeusz Kondracki (prof. IH PAN).

Pierwsza z sesji miała charakter analityczny, dokonano próby podsumowania wyników badań, dotychczas zgromadzonych przez prelegentów. Jej moderatorem był prof. dr hab. Jacek Knopek (WH PK), wystąpienia zaprezentowali natomiast: prof. dr hab. Bogusław Polak (również z Wydziału Humanistycznego Politechniki Koszalińskiej), podsumowujący stan badań nad problematyką polskiej emigracji niepodległościowej na Politechnice Koszalińskiej, a także dr hab. Zbigniew Girzyński (UMK), przedstawiający stan badań nad emigracją polską we Francji po II wojnie światowej. W obu przypadkach stwierdzono możliwość dalszego pogłębienia tematyki i zgromadzenia danych badawczych w postaci źródeł. Następnie dr hab. Zbigniew Werra (WH PK), wygłosił referat pt „Sterowniczy wymiar społeczności polonijnej”, zaś płk dr hab. Juliusz S. Tym, profesor Akademii Sztuki Wojennej w Warszawie (i zarazem moderator drugiej sesji) w swoim wystąpieniu „Bitwa o Monte Cassino – aktualny stan badań i postulaty badawcze” zwrócił uwagę na konieczność szerszego spectrum postrzegania polskiego udziału w walkach o masyw Monte Cassino. Natomiast dr Paul McNamara (WH PK) zaprezentował losy uchodźców z punktu widzenia mieszkańców Alboinu w swym referacie pt „Émigrés of Polish military forces in post-war Britain and Ireland” (Emigranci Polskich Sił Zbrojnych w powojennej Wielkiej Brytanii i Irlandii). Sesję zamknęła analiza mgr Marioli Jackiewicz, dyrektor Biblioteki Uczelnianej PK, która w bardzo przystępny sposób omówiła posiadane zbiory emigracyjne w zasobie tejże instytucji. Wskazała przy tym na wieloletnią współpracę Biblioteki Uczelnianej PK z naukowcami, dotyczącą gromadzenia poloników.

Druga z sesji, która miała miejsce tego samego dnia, tematycznie skupiła się wokół konkretnych postaci, powiązanych z polskim uchodźstwem. Znalazły się wśród nich postacie pierwszego oraz ostatniego prezydenta II Rzeczypospolitej Polskiej na uchodźstwie, co stanowiło niejako kłamrę zamykającą dekadę działalności polskiej emigracji politycznej w Wielkiej Brytanii. Mgr Tomasz Wojciechowski (Szkola Doktorska PK) wygłosił referat „Władysław Raczkiewicz. Pierwszy prezydent RP na uchodźstwie”, następnie prof. dr hab. Wiesław Jan Wysocki (UKSW, Instytut Józefa Piłsudskiego w Warszawie), przybliżył zebrany postaci Ryszarda Kaczorowskiego, ostatniego prezydenta II RP, tytułem wstępu wygłaszając fragment wiersza nawiązującego do postaci prezydenta. W toku dyskusji nawiązano do wizyty prezydenta Kaczorowskiego w Koszalinie oraz wysunięto postulat badawczy, aby dokonać kwerendy dokumentów, które pozwolą przybliżyć okres młodości i początki kariery politycznej prezydenta Raczkiewicza jako wcześniejszego ministra i wojewody.

Dr Bartosz Janczak z IPN w Łodzi w swojej prelekcji pt „Powołanie i działania gen. dyw. Tadeusza Komorowskiego „Bora” jako Naczelnego Wodza Polskich Sił Zbrojnych” w ciekawy sposób poddał analizie wojskową działalność generała Komorowskiego w czasie Powstania Warszawskiego, u schyłku II wojny światowej i w latach późniejszych. Wyłaniał się z tego opisu obraz człowieka niezdecydowanego, wątpliwego w swe zdolności militarne i adaptacyjne do nowoczesnych form walki zbrojnej. Następnie dr Wojciech Grobelski omówił sylwetkę słynnego „pierwszego ułana II Rzeczypospolitej”, gen. bryg. Bolesława Wieniawy-Długoszowskiego, przedstawiając tę nietuzinkową postać jako lekarza, poetę, żołnierza i dyplomata. W toczonyj się na sali dyskusji nawiązano do włoskich losów generała, gdy pełnił on funkcję polskiego ambasadora w Rzymie w przededniu wybuchu II wojny światowej.

Ostatnim prelegentem tej sesji był mgr Robert Borucki z Archiwum państwowego w Koszalinie. Zaprezentował on temat: „Materiały archiwalne dotyczące emigracji niepodległościowej w latach 1939-1990 w zasobie Archiwum Państwowego w Koszalinie”, który zawierał przykładowe historie osób, narracje członków rodzin i ciekawą dokumentację zdjęciową, jaka znajduje się w zbiorach tej instytucji.

Drugi dzień konferencji zawierał różnorodny w swej treści referaty. Prof. Krzysztof Wasilewski w wystąpieniu „Prasa polonijna w USA jako nośnik narodowej pamięci w epoce porozbiorowej” wskazał ważną rolę, jaką pełniły polonijne media tamtego okresu, nawiązując do możliwości dalszych badań prasy emigracyjnej z wykorzystaniem zasobów dygitalizowanych i internetowych. Wystąpienie w formie on-

line dr hab. Jerzego Grzybowskiemu, prof. UW, nawiązywało do próby polsko-białoruskiego porozumienia politycznego na emigracji w latach 1945-1956, uwzględniając trudny charakter relacji, nieufność obu stron i powojenne realia geopolityczne. Podobnie, trudny wątek podjął prof. dr hab. Czesław Partacz (WH PK). Przedstawił on temat „Polski rząd na uchodźstwie wobec problemu ukraińskiego”. Konkluzją było stwierdzenie, iż żadne działania rządu polskiego na uchodźstwie nie mogły wpłynąć na kształt zachodnich granic Polski, określonych na konferencji w Jałcie. Zebrani mogli dowiedzieć się wiele o losach polskiej emigracji na Czarnym Łądzie, gdyż prof. dr hab. Jacek Knopek (WH PK) w referacie „Polska emigracja w Afryce 1939-1990: stan badań i postulaty badawcze” zaprezentował polski wkład w rozwój Afryki, sugerując dalszy rozwój badań w tym zakresie.

Prof. dr hab. Jarosław Kłaczko (UMK Toruń) przybliżył sylwetkę ks. bp. Władysława Fierli, jako organizatora życia religijnego i społecznego polskich ewangelików na Obczyźnie. Kolejny prelegent, prof. Waldemar Handke z Instytutu im. Stefana „Grota” Roweckiego w Lesznie, w swoim referacie ukazał postać ks. kanonika Henryka Czornego, kapelana wojskowego w kampanii włoskiej i prezesa Koła Żołnierzy 6. Pułku Pancernego „Dzieci Lwowskich”. Autor przedstawił wojenne losy duchownego, przedstawiając przy okazji wiele ciekawych wątków związanych z jego działalnością. Także kolejny badacz, mgr Maciej Frycz (IPN Szczecin) skupił się na wybranej postaci, wnoszącej swój wkład w emigracyjną działalność Polonii. Tematem jego prelekcji była emigracyjna działalność majora Zbigniewa Sujkowskiego w latach 1945-1954. Mgr Wiktoria Gawin ze Szkoły Doktorskiej Politechniki Koszalińskiej omówiła bardzo obszerny w treści temat „Emigracja, kultura, komunikacja. Wyzwania Polonii w okresie II wojny światowej i komunizmu”. Jako ostatni mówca wystąpił reprezentujący Politechnikę Koszalińską dr hab. Michał Polak, prof. PK. W wystąpieniu „Tendencje badawcze i publicystyczne na temat polskiego udziału w bitwie o Monte Cassino-w 80 rocznicę” zawarł przekaz dotyczący pamięci zbiorowej i postrzegania przez różne środowiska, w tym dziennikarskie, bitwy pod Monte Cassino.

Na zakończenie konferencji wśród zgromadzonych uczestników miała miejsce dyskusja, obejmująca podsumowanie wydarzenia i propozycje realizacji dalszych postulatów badawczych w tematyce emigracji i uchodźstwa polskiego, narracji a także polityki historycznej naszego państwa. Stwierdzono także potrzebę cykliczności opisywanego wydarzenia.